

OBSAH

Kapitoly označené JM zpracoval dr. Jaroslav Machytka (hlavní autor),
SC dr. Svatopluk Cenek, CSc., JH dr. Jaroslava Hrabáková, CSc., MK
dr. Marie Koukalová

ÚVOD DO METODIKY LITERÁRNÍ VÝCHOVY (JH)

Metodika literární výchovy jako vědecká disciplína	5
Vztah metodiky k jiným vědním oborům	7
Vývoj vyučování literatuře	7
Počátky literárního vyučování v době národního obrození	8
Vyučování literatuře v 19. století a na počátku 20. století	9
Boj o charakter a náplň vyučování literatuře 1869—1890	10
Kritika formalismu ve vyučování literatuře (1890—1918)	12
Vyučování literatuře mezi dvěma válkami (1918—1938) a za okupace	14
Vyučování literatuře po roce 1945	16
Současný stav literární výchovy	19
Základní pomůcky pro studium metodiky	20

CÍL A OBSAH LITERÁRNÍ VÝCHOVY NA ZÁKLADNÍ DEVÍTILETĚ ŠKOLE (MK)

Význam literární výchovy v základním všeobecném vzdělání	22
Odlíšné poslání jednotlivých složek předmětu český jazyk	22
Vztah literární výchovy ke složce jazykové a slohové	23
Vztah literární výchovy k dějepisu a k občanské výchově	24
Vztah literární výchovy k výchově výtvarné a hudební	26
Jednota výchovného a vzdělávacího cíle v hodinách literární výchovy	27
Základní literární vzdělání	29
Funkce a struktura osnov pro literární výchovu	30
Jak se vyrovnaly s těmito teoretickými otázkami osnovy z r. 1960	32

DIDAKTICKÉ ZÁSADY A LITERÁRNÍ VÝCHOVA (MK)

Těsné spojení školy se životem	35
Vědeckost sdělovacích poznatků	37
Komunistická ideovost	38
Uvědomělost poznatků a prožitků	40
Aktivita a samostatnost žáků	42
Přiměřenost v literární výchově	49
Názornost vyučování	51

Soustavnost a postupnost vyučování v literární výchově	51
Zajišťování trvalosti poznatků, dovedností a návyků	52
Estetičnost literární výuky	53

HODINA LITERÁRNÍ VÝCHOVY JAKO ZÁKLADNÍ ORGANIZAČNÍ FORMA (MK)

Typy hodin	56
Části hodiny	57
Příprava na vyučovací hodinu	59
Plánování učebně výchovné práce	63

PRÁCE S TEXTY UMĚLECKÉ LITERATURY

Četba umělecké literatury (SC)	66
Výběr četby	66
Čítanka	67
Společná (mimočítanková) a individuální četba	69
Seznamování s literaturou (SC)	70
Přímé seznámení s literaturou	70
Zamyšlení nad dílem a jeho hodnocení	72
Úvod do práce s textem (MK)	73
Psychologická příprava	73
Věcná příprava	73
Formy a prostředky úvodního pohovoru	74
Výklad textu (SC)	75
Úkoly výkladu	75
Hlavní zásady výkladu	76
Postup výkladu	79
Postavy	81
Úkoly výkladu postav	81
Postup a způsoby výkladu postav	82
Kompozice	85
Úkoly výkladu kompozice	85
Rozvoj smyslu žáků pro výstavbu díla	86
Jazyk umělecké literatury	90
Cíl a úkoly práce	90
Rozvoj pozornosti žáků k jazyku literatury	91
1. Slovník umělecké literatury	91
2. Přírovnání, epiteta a nepřímá pojmenování	93
3. Jazyková výstavba věty a celých kontextů	97
4. Zvuková stránka jazyka	99
Ideově tematický základ textu	102
Úkoly práce	102
Náročnost úkolů	103

Bedeutung der selbständigen Lektüre der Schüler	173
Aufgaben bei der Lenkung der Privatlektüre	174
Hauptmethoden der Propagierung und der Beaufsichtigung	177
Pläne und Leseranmerkungen	180
Hausarbeit der Schüler im Literaturunterricht	183
Bedeutung der Hausarbeit und Verbindung mit der Schul- arbeit	183
Organisation der Hausarbeit	184
Vielfältigkeit der Hausaufgaben	186
Differenzierung der Hausaufgaben	189
Aktivität und Selbständigkeit der Schüler bei der Erarbeitung der Hausaufgaben	191
Kontrolle der Hausarbeit	193
Lehrmittel für den Anschauungsunterricht in der Literatur	194
Charakter der Anschaulichkeit im Literaturunterricht	194
Texte als Grundlage	195
Moderne (audiovisuelle) Hilfsmittel	196
Bildermaterial	199
Literarisches Kabinett und Arbeitszimmer für den Fach- unterricht	199
Einbeziehung anderer Kunstgattungen in den Literaturunterricht	202
Allgemeine ästhetische Erziehung im Literaturunterricht	202
Einbeziehung der Illustrationen	202
Einbeziehung der Musikmotive	205
Zusammenfassung und Festigung der Kenntnisse und Fertigkeiten	206
Bedeutung des Zusammenfassens und des Festigens im Literaturunterricht	206
Spezifische Merkmale der Zusammenfassung und Festigung im Literaturunterricht	207
Verallgemeinerungstendenzen bei der Zusammenfassung	207
Wechsel des Inhaltes der Zusammenfassung	209
Vorbereitung des Lehrers zur Zusammenfassung und Festigung	209
Methoden beim Zusammenfassen und Festigen	211
Kontrolle und Bewertung im Literaturunterricht	215
Bedeutung der Kontrolle und der Bewertung	215
Spezifische Merkmale der Kontrolle und Bewertung im Literaturunterricht	216
Kontrolle und Bewertung der Kenntnisse in der Verbindung mit der Kontrolle und der Bewertung der Fertigkeiten	217
Arten der mündlichen und schriftlichen Kontrolle	219
Leiten der Kontrolle	221

Aktivität der Schüler beim Kontrollieren und Bewerten . . .	223
Komplexbewertung	224

WEITERE FORMEN DES LITERATURUNTERRICHTS IN DER SCHULE UND AUSSERHALB DER SCHULE

Gelegenheiten zur außerschulischen literarischen Erziehung . . .	226
Möglichkeiten dieser Literaturerziehung und -bildung . . .	226
Mannigfaltigkeit des Inhalts dieser Literaturerziehung und -bildung	227
Einbeziehung dieser Literaturerziehung in die Unterrichts- stunden und in die außerschulische Tätigkeit der Schüler	230
Erziehung und Bildung des Filmbesuchers	231
Ziel der Erziehung und Bildung des Filmbesuchers	231
Grundkenntnisse über das Filmschaffen	232
Einfache Deutung des Filmes „Das höhere Prinzip“	236
Organisation und Methoden der Erziehung des Filmbesuchers .	238
Erziehung und Bildung des Theaterbesuchers	242
Erziehung und Bildung des Theaterbesuchers als Bestandteil des Literaturunterrichts	242
Vorbereitung des Besuches einer Theatervorstellung und Ge- spräch über die Vorstellung	243
Rundfunk und Fernsehen im Literaturunterricht	246
Rundfunk und Fernsehprogramme im Dienst des Literatur- unterrichts	246
Propagierung, Vorbereitung des Empfanges und Auswertung der literarischen Programme	246
Schul- und Ortsrundfunk im Dienste des Literaturunterrichts .	248
Auswertung der Bibliotheken im Literaturunterricht	249
Funktion der Schul- und Volksbibliothek	249
Zusammenarbeit des Lehrers mit der Schul- und Volks- bibliothek	250
Aktivität der Schüler in der Bibliothek	251
Funktion der Privatbibliotheken	252
Literarische Ausstellungen und Wandzeitungen	253
Funktion der Ausstellungen und Wandzeitungen und ihr Inhalt Aktivität und Selbständigkeit der Schüler und die führende Rolle des Lehrers bei der Gestaltung und Auswertung von literarischen Ausstellungen und Wandzeitungen	254
Literarische Exkursionen	256
Aufgaben, Inhalt und Hauptprinzipien	256
Vorbereitung des Lehrers und der Schüler zur Exkursion . . .	258

Tätigkeit des Lehrers und der Schüler im Verlauf der Exkursion	259
Auswertung der Exkursion	261
Literarische Zirkel	262
Bedeutung der Zirkel im Literaturunterricht und ihre Organisation	262
Planung und Leitung der Tätigkeit des Zirkels	264
Mannigfaltigkeit des Inhalts und der Methoden der Arbeit	265
Lesezirkel	266
Deklamationszirkel	267
Dramatischer Zirkel	267
Puppentheaterzirkel	268
Film-, Rundfunk- und Fernsehzirkel	269
Zirkel des literarischen Schaffens	269
Agitpropzirkel	271
Literarische Spiele, Quiz und Wettbewerbe	271
Gemeinnützige Kulturarbeit der Schüller	276
Bedeutung und Auffassung	276
Organisatorische Rolle des Lehrers und der Charakter der Tätigkeit der Schüler	276
Wettbewerb im selbständigen Schaffen der Jugend	278
Bedeutung für den Literaturunterricht	278
Auswahl und Erarbeitung des literarischen Textes	278
Teilnahme des Schülerkollektivs und Aufgabe des Lehrers beim Wettbewerb	279
PERSÖNLICHKEIT DES LEHRERS, FORDERUNGEN AN SEIN FACHLICHES UND METHODISCHES NIVEAU	282
AUFGABEN FÜR DAS STUDIUM DER METHODIK	286
BEISPIELE FÜR KOLLEKTIVE SCHÜLERLEKTÜRE IN DER 6.-9. KLASSE DER NEUNKLASSIGEN GRUNDSCHULE	291
INHALT	301

СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ В МЕТОДИКУ ЛИТЕРАТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ	стр.
Методика литературного воспитания как научная дисциплина	5
Отношение методики к другим научным отраслям	7
История преподавания литературы	7
Начало преподавания литературы в эпоху национального возрождения	8
Преподавание литературы в XIX и начале XX вв.	9
Борьба за характер и содержание преподавания литературы в 1869—1890 гг.	10
Критика формализма в преподавании литературы (1890—1918)	12
Преподавание литературы в период между двумя войнами (1918—1938) и во время оккупации	14
Преподавание литературы после 1945 года	16
Современное состояние литературного воспитания	19
Основные пособия по изучению методики	20
ЦЕЛЬ И СОДЕРЖАНИЕ ЛИТЕРАТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ В ОСНОВНОЙ ДЕВЯТИЛЕТНЕЙ ШКОЛЕ	
Значение литературного воспитания в основном всеобщем образовании	22
Различные аспекты предмета чешский язык	22
Отношение литературного воспитания к языку и стилю	23
Отношение литературного воспитания к истории и гражданскому воспитанию	24
Отношение литературного воспитания к художественному и музыкальному воспитанию	26
Единство воспитательной и образовательной цели на уроках литературного воспитания	27
Основы литературного образования	29
Функция и структура учебной программы по литературному воспитанию	30
Как решены указанные теоретические вопросы учебной программой от 1960 года	32
ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ И ЛИТЕРАТУРНОЕ ВОСПИТАНИЕ	
Тесная связь школы с жизнью	35
Научность сообщаемых знаний	37
Коммунистическая идейность	38
Сознательность знаний и переживаний	40

Активность и самостоятельность учащихся	42
Посильность в литературном воспитании	49
Наглядность обучения	51
Систематичность и последовательность обучения в литературном воспитании	51
Обеспечение прочности знаний, умений и навыков	52
Эстетичность в литературном воспитании	53

УРОК ЛИТЕРАТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ КАК ОСНОВНАЯ ФОРМА

Типы уроков	56
Части урока	57
Подготовка к уроку	59
Планирование учебно-воспитательной работы	63

РАБОТА НАД ХУДОЖЕСТВЕННЫМ ТЕКСТОМ

Чтение художественной литературы	66
Подбор книг для чтения	66
Хрестоматия	67
Коллективное и индивидуальное чтение художественных произведений	69
Ознакомление с литературой	70
Непосредственное знакомство с литературой	70
Обсуждение произведения и его оценка	72
Введение в работу над текстом	73
Психологическая подготовка	73
Объяснение понятий	73
Приемы и средства вступительной беседы	74
Объяснение текста	75
Задачи объяснения	75
Основные принципы объяснения	76
Приемы объяснения	79
Герои произведения	81
Задачи изучения литературного героя	81
Приемы и способы изучения героя	82
Композиция	85
Задачи изучения композиции	85
Развитие способности понимать композицию литературного произведения у учащихся	86
Язык художественной литературы	90
Цель и задачи изучения языка художественных произведений	90
Развитие внимательности к языку художественных произведений учащихся	91

1. Словарь художественной литературы	91
2. Сравнения, эпитеты и переносные значения слов	93
3. Языковая структура предложения и целого контекста	97
4. Звуковая сторона языка	99
Идейно-тематическая основа текста	102
Задачи работы	102
Трудность задач	103
Развитие внимательности к идее и к теме	104
Воспитательное воздействие художественных текстов	108
Сущность воспитательного воздействия литературного произведе- ния	108
Предпосылки идейно-эстетического воздействия на уроках литера- турного воспитания	109
Образ человека как основное начало идейно-эстетического воздействия	112
Актуализация как воспитательная форма	114
Некоторые причины недостаточной воспитательной работы на уроках литературного воспитания	116
Теоретико-литературные сведения	118
Сведения по теории литературы	118
Цель и содержание занятий по теории литературы	118
Принципы и методы работы	119
1. Удельный вес научного и художественного компонентов	119
Развитие знаний о литературе (таблица)	120
2. Взаимоотношение научного и художественного компонентов	122
3. Формирование знаний о литературе	122
а) Формирование понятия сказка	124
б) Формирование понятий тема и идея	125
в) Формирование основных знаний о сущности литературы	125
4. Знания по теории литературы и развитие литературы	126
5. Обобщение знаний по литературе	128
Сведения по истории литературы	129
Цель и содержание литературно-исторического компонента	129
Принципы и методы работы	130
Роль биографии	131
Отношение истории литературы к остальным областям культуры	132
Чтение произведений мировой литературы	132
Развитие навыков чтения художественного текста	134
Развитие навыков чтения	134
Система навыков чтения в 6—9 классах основной девятилетней школы	135
Помощь отстающим читателям	136

Невыразительное чтение	137
Чтение словацких текстов	138
Развитие навыка декламации	139
Учебно-воспитательная цель декламации	140
К системе навыка декламации	140
К методике декламации	141
Оценка навыка декламации	145
Развитие навыка устной и письменной речи	145
Вклад литературного воспитания в развитие навыка устной и письменной речи	146
Забота об устной речи	146
Составление плана	149
Значение плана	149
Приемы работы с планом	150
Типы планов	151
Особенности планов отдельных стилистических жанров	155
Формулировка главных мыслей	158
Пересказ	159
Значение пересказа	159
Типы пересказа	159
Особые виды пересказа	161
1. Пересказ с изменением формы произведения	161
2. Пересказ эпизодов	162
3. Художественный пересказ	162
4. Пересказ в форме отдельных картин	163
5. Сценарий	163
Коллективное чтение книг	165
Значение коллективного чтения книг	165
Подбор произведений для коллективного чтения книг	165
Организация коллективного чтения	166
Работа с книгами коллективного чтения	168
Индивидуальное чтение учащихся	173
Значение индивидуального чтения учащихся	173
Задачи руководства чтением	174
Главные методы пропаганды индивидуального чтения учащихся и наблюдение за ним	177
Домашние занятия учащихся по литературному воспитанию	183
Значение домашних занятий и их связь с занятиями в школе	183
Организация домашних занятий и повышение интереса к ним	184
Разнообразие содержания домашних заданий	186
Дифференциация домашних заданий	189

Активность и самостоятельность учащихся при выполнении домашних заданий	191
Контролирование домашних работ	193
Применение учебных пособий при работе над текстом	194
Характер наглядности в литературном воспитании	194
Текст как основное учебное пособие	195
Зрительно-слуховые пособия	196
Картинный материал	199
Кабинет и лаборатория по литературе	199
Использование других видов искусства в литературном воспитании	202
Всестороннее эстетическое воспитание на уроках литературы	202
Использование иллюстраций	202
Использование музыкальных произведений	205
Подведение итогов и закрепление знаний и умений	206
Значение подведения итогов и закрепления знаний по литературному воспитанию	206
Специфические черты подведения итогов и закрепления знаний по литературному воспитанию	206
Обобщающие тенденции при подведении итогов	207
Изменения в содержании подведения итогов и в повторении	209
Подготовка учителя к подведению итогов и повторению	209
Методы и приемы подведения итогов и повторения	211
Проверка и оценка в литературном воспитании	215
Значение проверки и оценки	215
Специфичность проверки и оценки в литературном воспитании	216
Проверка и оценка знаний в связи с проверкой и оценкой умений	217
Виды устной и письменной проверки	219
Проведение проверки	221
Активность учащихся при проверке и оценке	223
Комплексность оценки	224

ДРУГИЕ ФОРМЫ ЛИТЕРАТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ В ШКОЛЕ И ВНЕ ШКОЛЫ

Параллельное воспитание посредством литературы и других видов искусства	226
Задача параллельного литературного воспитания	226
Разнообразие содержания параллельного литературного воспитания	227
Включение параллельного литературного воспитания в уроки и во внешкольные занятия учащихся	230
Воспитание кинозрителя	231
Цель воспитания кинозрителя	231

Основные сведения о киноискусстве	232
Элементарный анализ фильма Высший принцип	236
Организация и методы воспитания кинозрителя	238
Воспитание театрального зрителя	242
Воспитание театрального зрителя как часть литературного воспитания	242
Подготовка к посещению спектакля и беседа о нем	243
Радио- и телепередачи в литературном воспитании	246
Место радио- и телепередач в литературном воспитании	246
Пропаганда, подготовка и использование слушания	246
Школьный и местный радиоузел в помощь литературному вос- питанию	248
Использование библиотеки в литературном воспитании	249
Функция школьной и народной библиотек	249
Сотрудничество преподавателя литературного воспитания со школь- ной и народной библиотеками	250
Активность учащихся в библиотеке	251
Использование частных библиотек	252
Литературные выставки и стенгазеты	253
Функция литературных выставок и стенгазет и их содержание	253
Активность и самостоятельность учащихся и руководящая роль учителя в оформлении и использовании литературных выставок и стенгазет	254
Литературные экскурсии	256
Задачи, содержание и основные принципы	256
Подготовка преподавателя и учащихся к экскурсии	258
Деятельность преподавателя и учащихся во время экскурсии	259
Использование экскурсии	261
Литературные кружки	262
Роль кружков в литературном воспитании и их организация	262
Планирование работы и руководство деятельностью кружков	264
Разнообразие содержания и методов работы	265
Читательский кружок	266
Декламационный кружок	267
Драматический кружок	267
Кружок кукольного театра	268
Кино-, теле- и радиокружок	269
Кружок литературной самодеятельности	269
Культурная бригада	271
Литературные игры, викторины и соревнования	271
Общественно-полезная культурная работа учащихся	276
Значение и концепция	276

Организирующая роль преподавателя и характер деятельности учащихся	276
Участие молодежи в художественной самодеятельности и литературное воспитание	278
Значение конкурсов художественной самодеятельности молодежи для литературного воспитания	278
Подбор и обработка литературного текста для конкурсов художественной самодеятельности молодежи	278
Участие коллектива учащихся и роль преподавателя литературного воспитания в конкурсах художественной самодеятельности молодежи	279
ЛИЧНОСТЬ УЧИТЕЛЯ ЛИТЕРАТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ И ЕГО СПЕЦИАЛЬНАЯ МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВЛЕННОСТЬ	282
ПРИМЕРЫ ЗАДАНИЙ ПО ИЗУЧЕНИЮ МЕТОДИКИ	286
ССЫЛКИ К РАБОТЕ ПО КОЛЛЕКТИВНОМУ ЧТЕНИЮ ХРЕСТОМАТИЙ И ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В 6—9 КЛАССАХ	290
СОДЕРЖАНИЕ	308

Rozvoj pozornosti k ideji a tématu	104
Výchovné působení textů umělecké literatury (MK)	108
Podstata výchovné působivosti literárního díla	108
Předpoklady ideově estetického působení v hodinách literární výchovy	109
Obraz člověka jako východisko ideově estetického působení	112
Aktualizace jako výchovná forma	114
Některé příčiny nedostatků výchovné práce v hodinách literární výchovy	116
Literárněvědní poznatky (SC — JH)	118
Poznatky z teorie literatury (SC)	118
Cíl a obsah literárněteoretické složky	118
Zásady a metody práce	119
1. Proporce naukové a umělecké složky	119
Rozvoj poznatků o literatuře (tabulka)	120
2. Vztah naukové a umělecké složky	122
3. Vytváření poznatků o literatuře	122
a) Vytváření pojmu pohádka	124
b) Vytváření pojmu téma a idea	125
c) Vytváření hlavních poznatků o podstatě literatury	125
4. Literárněteoretické poznatky a vývoj literatury	126
5. Souhrn poznatků o literatuře	128
Poznatky z literární historie (JH)	129
Cíl a obsah literárněhistorické složky literární výchovy	129
Zásady a metody práce	130
Úloha životopisu	131
Vztah dějin literatury k ostatním složkám kultury	132
Četba ze světové literatury	133
Rozvoj dovedností na podkladě uměleckého textu	134
Rozvoj čtenářských dovedností (MK)	134
Systém čtenářských dovedností v 6.—9. roč. ZDŠ	135
Pomoc zaostávajícím čtenářům	136
Nevýrazné čtení	137
Četba slovenských textů (MK)	138
Rozvoj přednesových dovedností (MK)	139
Výchovně vzdělávací cíl přednesu	140
K systému přednesových dovedností	140
K metodice přednesu	141
Hodnocení přednesových dovedností	145
Rozvoj vyjadřovacích dovedností (MK)	145
Podíl literární výchovy na rozvoji vyjadřovacích dovedností	146
Péče o mluvený projev	146

Práce s osnovou (JH)	149
Význam osnovy	149
Postupy práce s osnovou	150
Typy osnovy	151
Zvláštnosti osnovy jednotlivých stylistických útvarů	155
Formulace hesel	158
Reprodukce (JH)	159
Význam reprodukce	159
Typy reprodukce	159
Zvláštní druhy reprodukce	161
1. Reprodukce se změnou formy	161
2. Reprodukce epizod	162
3. Reprodukce s přednesem	162
4. Reprodukce jako pásmo obrazů	163
5. Scénář	163
Společná četba knih (SC)	165
Význam společné četby knih	165
Výběr děl společné četby	165
Organizace společné četby	166
Průběh práce s knihami společné četby	168
Individuální četba žáků (JM)	173
Význam individuální četby žáků	173
Úkoly při řízení četby	174
Hlavní metody propagace a sledování individuální četby žáků	177
Plány četby a čtenářské záznamy	180
Domácí práce žáků v literární výchově (JM)	183
Význam domácí práce a její sepětí s prací školní	183
Organizace domácí práce a zvyšování zájmu o ni	184
Rozmanitost obsahu domácích úkolů	186
Diferenciace domácích úkolů	189
Aktivita a samostatnost žáků při domácích úkolech	191
Kontrola domácí práce	193
Uplatnění pomůcek při práci s textem (JH)	194
Charakter názornosti v literární výchově	194
Texty jako základní pomůcky	195
Audiovizuální pomůcky	196
Obrazový materiál	199
Literární kabinet a odborná pracovna	199
Využití jiných umění v literární výchově	202
Všestranná estetická výchova v hodinách literatury	202
Využití ilustrací	202
Využití hudebních motivů	205

Shrnování a upevňování poznatků a dovedností (JM)	206
Význam shrnování a upevňování v literární výchově	206
Specifické rysy shrnování a upevňování v literární výchově	207
Zobecňující tendence při shrnování	207
Změny obsahu shrnutí a opakování	209
Učitelova příprava k shrnování a opakování	209
Metody a postupy při shrnování a opakování	211
Prověřování a hodnocení v literární výchově (JM)	215
Význam prověřování a hodnocení	215
Specifičnost prověřování a hodnocení v literární výchově	216
Prověřování a hodnocení poznatků v sepětí s prověřováním a hodnocením dovedností	217
Druhy ústní prověrky a písemné prověřování	219
Vedení prověrky	221
Aktivita žáků při prověřování a hodnocení	223
Komplexnost hodnocení	224

DALŠÍ FORMY LITERÁRNÍ VÝCHOVY VE ŠKOLE

I MIMO ŠKOLU (JM)

Příležitostná výchova literaturou a ostatním uměním (JM)	226
Poslání příležitostné literární výchovy	226
Rozmanitost obsahu příležitostné literární výchovy	227
Zapojení příležitostné literární výchovy do vyučovacích hodin a do mimoškolní činnosti žáků	230
Výchova filmového diváka (JM)	231
Cíl výchovy filmového diváka	231
Základní poznatky o filmové tvorbě	232
Jednoduchý výklad filmu Vyšší princip	236
Organizace a metody výchovy filmového diváka	238
Výchova divadelního diváka (JM)	242
Výchova divadelního diváka jako součást literární výchovy	242
Příprava návštěvy divadelního představení a beseda o něm	243
Rozhlasové a televizní pořady v literární výchově (JM)	246
Místo rozhlasových a televizních pořadů v literární výchově	246
Propagace a příprava poslechu a jeho využití	246
Místní školní rozhlas v rozhlas v obci ve službách literární výchovy	248
Využití knihoven v literární výchově (JM)	249
Funkce školní a lidové knihovny	249
Spolupráce učitele literární výchovy se školní a lidovou knihovnou	250
Žákovská aktivita v knihovně	251

Využití soukromých knihoven	252
Literární výstavy a nástěnky (JM)	253
Funkce literárních výstavek a nástěnek a jejich obsah	253
Aktivita a samostatnost žáků a řídicí úloha učitelova při vytváření a využití literárních výstavek a nástěnek	254
Literární exkurze (JM)	256
Úkoly, obsah a hlavní zásady	256
Příprava učitele a žáků na exkurzi	258
Činnost učitele a žáků v průběhu exkurze	259
Využití exkurze	261
Literární kroužky (JM)	262
Úloha kroužků v literární výchově a jejich organizace	262
Plánování a řízení činnosti kroužků	264
Rozmanitost obsahu a metod práce	265
Čtenářský kroužek	266
Recitační kroužek	267
Dramatický kroužek	267
Loutkářský kroužek	268
Filmový, televizní a rozhlasový kroužek	269
Kroužek slovesné tvořivosti	269
Kulturní úderka	271
Literární hry, kvízy a soutěže	271
Společensky prospěšná kulturní práce žáků (JM)	276
Význam a pojetí	276
Organizátorská úloha učitele a charakter činnosti žáků	276
Soutěž tvořivosti mládeže v literární výchově (JM)	278
Význam STM pro literární výchovu	278
Výběr a zpracování literárního textu pro STM	278
Účast žakovského kolektivu a úloha učitele literární výchovy při STM	279
OSOBNOST UČITELE LITERÁRNÍ VÝCHOVY A JEHO ODBOR- NÁ A METODICKÁ PŘIPRAVENOST (MK)	282
PŘÍKLADY PRACOVNÍCH ÚKOLŮ PŘI STUDIU METODIKY	286
ODKAZY NA PRÁCI SE SPOLEČNOU ČETBOU ČÍTANKOVOU A MIMOČÍTANKOVOU V 6.–9. ROČNÍKU	291
OBSAH	295

INHALT

EINFÜHRUNG IN DIE METHODIK DES LITERATURUNTERRICHTS

Methodik des Literaturunterrichts als wissenschaftliche Disziplin	5
Beziehung der Methodik zu anderen wissenschaftlichen Disziplinen	7
Entwicklung des Literaturunterrichts	7
Anfänge der Literaturerziehung in der Zeit der nationalen Wiedergeburt	8
Literaturunterricht im 19. und am Anfang des 20. Jahrhunderts	9
Kampf um den Charakter und Inhalt des Literaturunterrichts 1869—1890	10
Kritik am Formalismus im Literaturunterricht (1890—1918)	12
Literaturunterricht zwischen zwei Weltkriegen (1918—1938) und während der Okkupation	14
Literaturunterricht nach dem Jahre 1945	16
Gegenwärtige Lage des Literaturunterrichts	19
Grundlagen für das Studium der Methodik	20

ZIEL UND INHALT DES LITERATURUNTERRICHTS AN DER NEUNKLASSIGEN GRUNDSCHULE

Bedeutung des Literaturunterrichts für die Allgemeinbildung	22
Unterschiedliche Aufgaben der einzelnen Komponenten im Unterrichtsgegenstand Tschechische Sprache	22
Beziehung des Literaturunterrichts zu dem Sprach- und Stilunterricht	23
Beziehung des Literaturunterrichts zum Geschichtsunterricht und zur Staatsbürgerkunde	24
Beziehung des Literaturunterrichts zu den Unterrichtsfächern Zeichnen und Musik	26
Einheit des Erziehungs- und Bildungsziels im Literaturunterricht	27
Grundlagen der Literaturausbildung	29
Funktion und Struktur des Lehrplanes für den Literaturunterricht	30
Wie lösen diese theoretischen Fragen die Lehrpläne aus dem J. 1960	32

DIDAKTISCHE PRINZIPIEN UND LITERATURUNTERRICHT

Enge Verbindung mit dem Leben	35
Wissenschaftlichkeit der zu vermittelnden Kenntnisse	37
Ideologische Erziehung im Literaturunterricht	38

Bewusstheit der Kenntnisse und Erlebnisse	40
Aktivität und Selbstständigkeit der Schüler	42
Wirksamkeit des Unterrichts und seine Anpassung an die Leistungsfähigkeit der Schüler	49
Anschaulichkeit des Literaturunterrichts	51
Systematik im Literaturunterricht	51
Sichere Aneignung von Kenntnissen, Herausbildung von Fertig- keiten und Gewohnheiten	52
Ästhetische Erziehung im Literaturunterricht	53

DIE UNTERRICHTSSTUNDE ALS GRUNDLEGENDE ORGANISATIONSFORM DES LITERATURUNTERRICHTS

Typen der Unterrichtsstunde	56
Teile der Unterrichtsstunde	57
Vorbereitung für die Unterrichtsstunde	59
Plan der Bildungs- und Erziehungsarbeit	63

ARBEIT AN DEN LITERARISCHEN TEXTEN

Lesen der schönen Literatur	66
Auswahl der Lektüre	66
Lesebuch	67
Gemeinsame und individuelle Lektüre	69
Vertrautwerden mit der Literatur	70
Begegnung mit dem literarischen Werk	70
Nachdenken über das literarische Werk, Bewertung des Textes	72
Einführung in die Arbeit mit dem Text	73
Psychologische Vorbereitung	73
Sachliche Vorbereitung	73
Formen und Mittel des Einführungsgespräches	74
Analyse des Textes	75
Aufgaben der Analyse	75
Hauptprinzipien der Analyse	76
Durchführung der Analyse	79
Gestalten	81
Funktion und Zielsetzung der Analyse	81
Methodischer Vorgang, Art und Weise der Analyse der Gestalten	82
Komposition	85
Funktion der Analyse	85
Erschließung der Strukturelemente	86
Sprache der schönen Literatur	90

Ziel und Aufgaben der Arbeit an der Sprache des Kunstwerkes	90
Entwicklung des Gefühls für die Eigenheiten der Sprache .	91
1. Wortschatz der schöngeistigen Literatur	91
2. Vergleiche, Epitheta, in übertragenem Sinn gebrauchte Ausdrücke	93
3. Sprachaufbau des Satzes und das ganzen Kontextes . .	97
4. Klangform der Sprache	99
Idee und Thema des Werkes	102
Aufgaben der Arbeit	102
Ansprüche der Aufgaben	103
Entwicklung des Verständnisses für die Idee und das Thema	104
Erzieherisches Wirken der literarischen Werke	108
Wesen der erzieherischen Wirksamkeit des literarischen Werkes	108
Voraussetzungen des erzieherischen Wirkens im Literaturunterricht	109
Abbildung des Menschen als Ausgangspunkt des erzieherischen Wirkens	112
Aktualisierung als Form der Erziehung	114
Einige Ursachen der Mängel in der Erziehungsarbeit . . .	116
Literaturwissenschaftliche Kenntnisse	118
Kenntnisse aus der Theorie der Literatur	118
Ziel und Inhalt der literaturtheoretischen Komponente . .	118
Prinzipien und Methoden der Arbeit	119
1. Proportionen der Lehr- und Kunstkomponente . . .	119
Entwicklung der Kenntnisse von der Literatur (Tabelle) . .	120
2. Zusammenhang der Lehr- und Kunstkomponente . .	122
3. Erarbeitung der Kenntnisse von der Literatur . . .	122
a) Erarbeitung des Begriffes Märchen	124
b) Klärung der Begriffe Thema und Idee	125
c) Erarbeitung von Grundkenntnissen über das Wesen der Literatur	125
4. Theoretische Kenntnisse von der Literatur und der Entwicklung der Literatur	126
5. Umfang der Kenntnisse von der Literatur	128
Kenntnisse aus der Literaturgeschichte	129
Funktion der Literaturgeschichte im Literaturunterricht . .	129
Prinzipien und Methoden der Arbeit mit der Literaturgeschichte	130
Aufgabe der Biographie	131

Beziehung der Literaturgeschichte zu anderen Komponenten im Unterricht	132
Beziehungen zur Weltliteratur	133
Entwicklung der Fertigkeiten auf der Grundlage des literarischen Textes	134
Entwicklung der Lesefertigkeiten	134
System der Lesefertigkeiten in der 6.—9. Klasse der neun- klassigen Grundschule	135
Hilfe für die zurückbleibenden Schüler	136
Ausdrucksloses Lesen	137
Lesen der slowakischen Texte	138
Entwicklung der Vortragsfertigkeiten	139
Erziehungs- und Bildungsziel des Vortrages	140
Zum System der Vortragsfertigkeiten	140
Zur Methodik des Vortragens	141
Bewertung der Deklamation	145
Entwicklung der Sprachfertigkeiten	145
Anteil des Literaturunterrichts an der Entwicklung der Sprachfertigkeit	146
Erziehung zum zusammenhängenden mündlichen Ausdruck	146
Gliederung des literarischen Textes	149
Bedeutung der Gliederung	149
Arbeitsvorgang bei der Gliederung	150
Typen der Gliederung	151
Besonderheiten der Gliederung der einzelnen stilistischen Genres	155
Formulierung der Titelworte	158
Wiedergabe	159
Bedeutung der Wiedergabe	159
Typen der Wiedergabe	159
Besondere Gattungen der Wiedergabe	161
1. Nacherzählen mit veränderten Erzählperspektive	161
2. Nacherzählen der Episoden	162
3. Nacherzählen mit Deklamation	162
4. Nacherzählen als Bilderkette	163
5. Szenarium — Dramatisierung	163
Gemeinsame Lektüre	165
Bedeutung der gemeinsamen Lektüre	165
Auswahl der Bücher für die gemeinsame Lektüre	165
Organisation der gemeinsamen Lektüre	166
Verlauf der Arbeit mit der gemeinsamen Lektüre	168
Individuelle Lektüre	173